

Семіотичні параметри інформації

Лукаш Галина

Кафедра ІСУ
Донецький НУ
імені Василя Стуса
Вінниця, Україна
g.lukash@donnu.edu.ua

The paper presents the concept of semiotic properties information. Analyzed the conceptual and categorical apparatus of development, issues of symbolic mechanisms, whose purpose is to explicate and efficiently illuminate the information they contain. It is found out something all processes associated with the transfer, storage and processing of information in nature and in society occur with the use of sign systems.

Key words: information, semiotics, information and semiotic dimensions, sign, semiozys

Семіотика – наука про знакові системи або семіозис і знакові – лінгвальні та нелінгвальні – комунікації, яка претендує на створення метамови. Швидкий розвиток семіотики з початку 70-х років ХХ століття призвів до значного розширення її предмета. На думку Л.С. Виготського, у вищій духовній діяльності людини «визначальним цілим або фокусом усього процесу є знак і спосіб його вживання. Подібно до того як застосування того чи іншого знаряддя диктує весь лад трудової операції, так і характер уживаного знака є тим основним моментом, залежно від якого конструюється увесь інший процес» (цит. за: 1, с. 160).

Знак – це носій інформації, тому семіотичний підхід відіграє важливу роль при аналізі різноманітних знакових систем, які використовуються в процесах передачі і обробки інформації. Усі процеси, пов'язані з передачею, зберіганням і переробкою інформації в природі і в суспільстві, відбуваються із застосуванням знакових систем. Отже, вони є семіотичними. Н.Б. Мечковська стверджує, що в

інформаційних процесах знаки виступають як елементарні носії інформації, а знакові системи – як елементарні бази даних про той чи інший фрагмент світу. При цьому окрема семіотика (окрема база даних) становить певний образ чи аналог відповідного фрагмента світу, де відображені ті або інші риси і можливі стани цього фрагмента. Конкретна семіотика функціонує як система моделювання, за допомогою якої суб'єкт комунікації проектує у своїй свідомості відповідний фрагмент світу і породжує актуальну інформацію про цю дійсність. Вона переконана, що інформація завжди має знакову природу і передається за допомогою знаків [3, с. 116].

Поняття *інформація* якнайповніше розкривається у Законі України «Про інформацію»: «Інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [2].

Як правило, визначення інформації пов'язане з такими поняттями, як *сигнал, знак, символ, відображення, знання, комунікація*. Тому аналіз поняття «інформація» з точки зору смислового змісту повідомлення і набуття людиною нових знань близький семіотичному підходові, коли зіставляються повідомлення і знання, які вони передають. У такому разі знакові системи розглядають як засоби вираження певного смислу [6]. У Вступній статті до антології «Семіотика» Ю.С. Степанов пише: «Семіотика знаходить свої об'єкти всюди – у мові, математиці, художній літературі, в окремому творі літератури, в архітектурі, у плануванні квартири, в організації сім'ї, у процесах підсвідомого, у

спілкуванні тварин, у житті рослин. Але всюди її безпосереднім предметом є інформаційна система, тобто система, що несе інформацію, і елементарне ядро такої системи – знакова система». Він убачає можливість розробки теорії «нового розширення» семіотики у вигляді створення єдиного інформаційного простору, що в даний час поки відсутній [4, с.5].

Хоча інформація може існувати і не в знаковій формі, вона для семіотики становить основний зміст. Знакова структура інформативна, а це значить, що інформація створює новий формат бачення семіотичних моделей. Знак – це і те, що досліджується, і те, що одночасно є частиною когнітивного апарату. Семіотика не може опредметити процес пізнання, змодельована знакова ситуація не має форми припущення. Те, що потенційне – те і реальне, тому модель може створюватися, щоб втілити в реальності саму себе. Інформаційні процеси, маючи в деяких формах типологічну подібність з процесами семіозису, в той же час за рахунок своєї інакшості здатні привнести в семіотику критерії об'єктивного розмежування можливого і реального [5, с.57]. Чим більше інформації, тим більше знань і тим успішніше буде діяти людина у зв'язку з діями, пов'язаними з цими об'єктами.

Основоположник семіотики Ч. Пірс увів у науковий обіг уявлення про динамічність семіозису, показавши, що цей процес включає в себе не тільки виробництво знаків, але і їх інтерпретацію, яка впливає на первинний образ об'єкта. Інший американський філософ і соціальний психолог Ч. Морріс вважав, що поняття знака може виявитися настільки ж фундаментальним для наук про людину, як поняття атома для фізики і клітини для біології. Він пише, що особистість, яка спроможна побачити знакові феномени з точки зору семіотики, більш сприйнятлива до тонких відмінностей використання і способів позначення, до знакових ресурсів культури. Ю.М. Нікольченко подаючи класифікації документів, які згадуються у давньоруських літописних зводах, за їхньою інформаційною

складовою, включає зміст документа; ступінь узагальнення інформації; тип знаків, використаних для запису інформації і призначених для її сприйняття людиною; канал сприйняття знаків, використаних для запису змісту; ступінь поширеності інформації та спосіб її запису; фізичну складову або матеріальний носій інформації тощо. За характером знакових засобів давньоруські документи охарактеризовано як текстові. У текстовому документі знаком є літера природної мови. Тому давньоруські документи часто називають словесними [3, с. 374-376].

Інформація утверджується як глобальний феномен високорозвиненого суспільства. Нагальною потребою ми вважаємо спробу побачити закономірні зв'язки між генезисом і функціонуванням інформації, що дозволить в подальшому мотивувати предмет нашого дослідження – семіотику інформації – з точки зору його цілісності.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Завершнева, Е. и ван дер Веер. Записные книжки Л. С. Выготского. Избранное / Е. Завершнева и ван дер Веер. – М.: Канон-Плюс, 2017. – 243 с.
- [2] Закон України Про інформацію [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed_20110106
- [3] Мечковская Н.Б. Семіотика: Язык. Природа. Культура. – М.: Издательский центр «Академия», – 2004. – 287 с.
- [4] Нікольченко Ю.М. Інформаційна складова давньоруської документної традиції //Актуальні проблеми науки та освіти: збірник матеріалів XV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / за заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2013. – 452 с.
- [5] Кириченко М.О. Інформаційно-семіотичні виміри інформації як головного тренду інформаційного суспільства / М.О. Кириченко // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2017. – № 68. – С. 57-68.
- [6] Степанов Ю.С. Вводная статья. В мире семіотики / Ю.С. Степанов // Семіотика: Антология / Сост. Ю.С. Степанов. – М.; Екатеринбург, 2001. – С. 5